

НАСТАВНО – НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду на II редовној електронској седници одржаној 23. и 24. 12.2021. године изабрало нас је у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације **БИХЕВИОРАЛНА МОДЕРНОСТ У ОРГАНИЗАЦИЈИ ПЕЋИНСКИХ СТАНИШТА ИЗ СРЕДЊЕГ И ГОРЊЕГ ПАЛЕОЛИТА НА ЦЕНТРАЛНОМ БАЛКАНУ**, докторанткиње Сенке Плавшић.

После увида у пратећу документацију и дисертацију кандидата, слободни смо да Већу поднесемо

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Сенка Плавшић рођена је 31.10.1991. године у Лесковцу, где је завршила основну школу и гимназију. Дипломирала је 2014. године на Одељењу за археологију Филозофског факултета Универзитета у Београду, док је 2015. године одбранила мастер рад на тему „Просторна дистрибуција изгорелих артефаката у слоју 3 Велике Баланице“. Од 2016. године ради на Филозофском факултету у Београду, прво као стипендиста, а од 2017. године и као запослена на пројекту 177023 „Културне трансформације и популациона кретања у палеолиту и мезолиту централног Балкана“, чију реализацију је финансирало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Звање истраживач-сарадник је стекла 2018. године, док је од 2020. године запослена са 50% радног времена у Археолошкој збирци Филозофског факултета, Универзитета у Београду.

Од почетка студија до данас Сенка Плавшић је учествовала у истраживању великог броја пећинских археолошких налазишта која су садржала остатке из палеолита. Међу њима се могу издвојити истраживања налазишта: Шалитрена пећина, Велика и Мала Баланица, Пештурина, Црвена стијена, Буковац, Орловача, и Козја и Мала пећина.

Додељен јој је истраживачки грант научног Друштва Хуго Обермајер што јој је омогућило да 2018. године самостално реализује пројекат археолошких ископавања пећине Меча дупка у Церју.

Сенка Плавшић бави се проучавањем живота палеолитских заједница, превасходно просторном организацијом њихових станишта, као и анализом артефаката од окресаног камена из свих периода ране праисторије. Самостални је аутор два, а коаутор шест научних радова, публикованих у домаћим и страним часописима (Гласник Српског археолошког друштва, Зборник Народног музеја у Београду, *Quartar*, *Journal of Paleolithic Archaeology*, *Quaternary International*). У њима је обрадила теме које се односе на просторну анализу литичког материјала, технолошку анализу окресаних артефаката и систему насељавања палеолитских заједница на централном Балкану. Учествовала је на више научних скупова у земљи и иностранству.

Докторску дисертацију под „Бихевиорална модерност у организацији пећинских станишта из средњег и горњег палеолита на централном Балкану“ пријавила је 2018. године. Дисертација садржи 196 страна текста, укључујући илустрације, табеле и графиконе.

2. Предмет и циљ дисертације

У својој дисертацији, Сенка Плавшић се бавила просторном организацијом пећинских станишта у средњем и горњем палеолиту централног Балкана. У раду су анализирани подаци са седам пећинских налазишта. То су Хаџи Проданова пећина код Ивањице, Пештурина код Ниша, Шалитрена пећина код Мионице, Орловача и Буковац код Деспотовца, Велика пећина код Жагубице и Медена Стијена у близини Пљеваља. Главни циљ рада је био сагледавање разлика у насељавању пећина од стране неандерталаца и модерних људи. С тим у вези, кандидаткиња је настојала да на сваком налазишту идентификује издвојене зоне активности и ближе утврди ниво сложености организације животног простора. У том циљу она је предузела технолошку анализу артефаката, процену утицаја постдепозиционих процеса и анализу просторне дистрибуције различитих категорија артефаката за свако појединачно налазиште.

Бавећи се организацијом животног простора у стаништима, кандидаткиња се позабавила и утицајем климатских и еколошких фактора на насељавање, моделима насељавања ловачко-сакупљачких заједница (у вези са дистрибуцијом и набавком ресурса) и друштвеним и културним факторима који су могли да утичу на насељавање.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Сенка Плавшић је у истраживању пошла од хипотезе да је у палеолиту постојала организација животног простора на стаништима у пећинама и да се она у одређеном степену разликује у касном средњем и горњем палеолиту. Указано је на четири могућа исхода истраживања: а) да се структурирана организација станишта јавља на локалитетима из оба или б) само једног периода; в) да се јавља независно од тога из ког периода потиче налазиште и г) да није присутна ни на једном од испитиваних налазишта.

4. Кратак опис садржаја дисертације

У уводном поглављу кандидаткиња нас упознаје са проблемом проучавања бихевиоралне модерности и структурисане организације станишта, представља основни циљ истраживања и остала истраживачка питања којима се бавила у раду. Такође, упознаје нас са историјатом истраживања организације станишта у палеолиту, резултатима етноархеолошких проучавања и палеоклиматским приликама у региону у време насељавања локалитета. Следи поглавље у коме су је представљена грађа која је коришћена за истраживања. Затим су детаљно представљени и образложени методолошки поступци примењени у раду. Истраживање је обухватило примену статистичких тестова и графичког представљања просторне дистрибуције литичких налаза.

У наредним поглављима изложени су резултати анализе постдепозиционих процеса и просторна анализа литичких налаза у испитиваним пећинама. За свако налазиште су изнети закључци о утицају постдепозиционих процеса, основној технолошкој анализи материјала, зонама активности и просторној организацији станишта, као и нивоу комплексности просторне организације станишта. Обављено је поређење просторне организације станишта и зона активности међу локалитетима из касног средњег, раног

горњег и касног горњег палеолита, као и међу локалитетима из истог периода. У последњем поглављу изнети су закључци на нивоу целокупне територије централног Балкана и узроцима сличности и разлика у организацији пећинских станишта у средњем и горњем палеолиту. У закључним разматрањима сумирани су резултати истраживања, а понуђене су и смернице за даљи рад.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Закључци до којих је Сенка Плавшић дошла у својој дисертацији имају велики значај за разумевање понашања ловачко-сакупљачких заједница у средњем и горњем палеолиту централног Балкана. Потврђена је хипотеза да постоји одређена организација животног простора у палеолитским стаништима. Организација станишта се у одређеној мери разликује у средњем и горњем палеолиту, али су ове разлике приписане пре бихевиоралној варијабилности него појави модерног понашања. Такође су уочене разлике у оквиру истих периода и истих климатских услова, што је додатно потврдило закључак да организација станишта како у средњем тако и у горњем палеолиту пре свега одражава разлике у активностима ловачкосакупљачких заједница, независно од тога из ког периода то станиште потиче и за коју се врсту хоминина се везује.

У својој дисертацији кандидаткиња се суочила са темом која до сада није детаљно проучавана када је реч о средњем и раном горњем палеолиту Балкана. Њен рад представља значајан допринос проучавању појаве модерног понашања код неандерталаца и анатомски модерних људи.

6. Закључак

Докторска дисертација Сенке Плавшић представља оригинални научни рад, са јасно дефинисаним полазним претпоставкама и резултатима који имају међународни значај. Методологија истраживања је доследно спроведена а закључци су изведени на основу прецизно утврђених чињеница и јасно образложених аргумената. Због тога сматрамо да су испуњени сви услови за одобрење јавне одбране докторске дисертације Сенке Плавшић под насловом „Бихевиорална модерност у организацији пећинских станишта из средњег и горњег палеолита на централном Балкану“.

У Београду, 17. јануара 2022. године

Чланови комисије

др Душан Михаиловић, редовни професор (ментор),
Филозофски факултет у Београду

др Марко Порчић, ванредни професор,
Филозофски факултет у Београду

др Драгана Антоновић, научни саветник
Археолошки институт у Београду